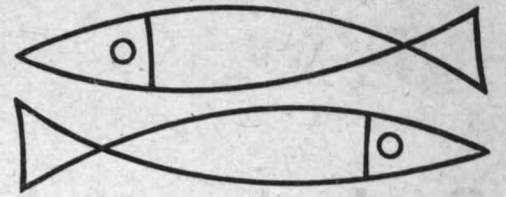

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar
adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

Het onmogelijke mogelijk bij God

Wie zal dan behouden worden?

Als het zo moeilijk is het koninkrijk Gods in te gaan?

Als de weg zo smal en de poort zo nauw is?

Is het mogelijk?

Bij de mensen niet, maar bij God wel, zegt Jezus.

Zo komt het hele verhaal weer bij God uit, bij Wie het begonnen is, toen Jezus tegen de rijke jongeling zei: niemand is goed, dan God alleen.

Maar hoe is nu bij God mogelijk, wat bij mensen onmogelijk is?

Daarvoor moet u eens letten op de manier waarop Jezus zijn verslagen discipelen aanspreekt. U kunt het lezen in vers 24: Hij noemt ze „kinderen”.

Zo spreekt Hij volwassen mannen aan, die de hitte van de dag en de koude van de nacht doorstaan hebben, die al een harde strijd gevoerd hebben met water en wind op de zee van Tiberias.

Hij noemt ze: kinderen.

Dáár hebt u de sleutel van Gods mogelijkheid in het slot van onze onmogelijkheid. Want wat gebeurde er vlak vóórdat die rijke jongeman op het toneel verscheen?

Lees het maar in Markus 10: Jezus omringd hun kinderen!

Hij legt ze de handen op en zegent hen. En Hij zegt: derzulken is het koninkrijk der hemelen. En tegen de grote mensen erom heen zegt Hij: wie het koninkrijk van God niet ontvangt als een kind, zal het niet binnengaan.

Hoe moeilijk zullen zij, die geld hebben en erin verstrikt zitten, het koninkrijk Gods binnengaan! Moeilijk, ja onmogelijk ... bij de mensen. Daar hebt u dat moeilijke slot. Voor ons onmogelijk open te krijgen om binnen te gaan.

Maar hier hebt u de sleutel van Gods mogelijkheid: als een kind het koninkrijk van God kunnen ontvangen en mogen binnengaan.

Een kind n.l. ontbreekt het niet aan gebreken. Een kind heeft nog aan alles behoefte. Een kind staat niet aan het eind van zijn ontwikkeling en vraagt niet: wat moet ik nog doen voor de laatste spurt? Een kind staat nog helemaal aan het begin.

Durven wij helemaal opnieuw beginnen? Als een kind? Durven we alles te verliezen om bij het nulpunt weer te beginnen, maar dan achter Jezus aan?

Durven we arm te worden voor God om rijk te worden in God? (Luk. 12 : 21)

Op zijn best willen we nog wel een hand uitsteken hier en daar, maar zijn we bereid de hand op te houden ... bij God?

Als een kind worden en bij het nulpunt weer beginnen, — dat is m.a.w. hetzelfde als wat Jezus zei tegen Nikodemus: je moet wederom geboren worden.

Uitverkoop houden. Van al wat je hebt en bent. De weg is zo smal en de poort is zo nauw. Denk aan de kameel. We zijn zo gauw te groot en voelen ons te groot om er door te kunnen.

Ik denk aan Abraham. Hij werd op de proef gesteld of hij zonder Isaäk het koninkrijk Gods kon binnengaan. En de rijke jongeling, of hij zonder zijn goederen het koninkrijk Gods kon binnengaan.

Abraham kon. In zijn geloof openbaarde zich menselijke onmogelijkheid.

Maar beiden moesten het zelf doen!

God neemt Abraham zijn zoon niet af, door ziekte of ongeval. En Jezus pakt die rijke jongeman zijn goederen niet af. Ze moeten het allebei zelf doen.

Is het dan toch een doe-het-zelf-geloof?

Neen, want wat is dit „zelf-doen”, waarbij je alles uit je handen laat vallen en met lege handen bij God komt: neem mijn handen, maak ze sterk, vul ze op met Christus' werk!

Onmogelijk bij mensen, maar mogelijk bij God. En hoe deze mogelijkheid werkelijkheid mag zijn, — hoe rijk je mag worden in God als je arm wil zijn voor God, — dáár staat de discipelschaar om Jezus heen model voor. Zij hebben alles prijs gegeven en zijn Jezus gevolgd.

Welnu, allen die zich bij deze schare van volgelingen van Jezus aansluiten, zullen om Christus' wil veel moeten opgeven en verliezen, maar ze zullen honderdvoudig terug ontvangen ...

In deze tijd, hier en nu ... huizen gaan voor je open (terwijl anderen dicht gingen), vrienden (terwijl je andere vrienden verloor), broeders en zusters in het geloof, een moeder in Israël en kinderen krijgen door het evangelie (zoals de kinderloze Paulus), maar ook ... vervolgelingen ... dat hoort er ook bij, bij deze tijd ...

en later, in de toekomstige eeuw: het eeuwige leven!

Doch Jezus
hen aanziende, zeide:
Bij de mensen
is het onmogelijk,
maar niet bij God;
want alle dingen
zijn mogelijk
bij God.

Markus 10 : 27

H. DE JONG — AMSTERDAM

Symbool en werkelijkheid

We zouden nu nog apart letten op het moeilijke woord 'symbolisch' als kenschetsing van de wijze waarop de Bijbel de werkelijkheid kan voorstellen. Het woord is daarom zo moeilijk, omdat ik er het tegengestelde mee bedoel uit te drukken van wat men zou denken. Het symbool geldt in ons denken als werkelijkheids-arm, terwijl ik er een werkelijkheids-volheid mee wil aangeven. Pas hoorde ik iemand de volgende zinnen zeggen: „we kregen van die aardige meneer het zomerhuisje voor een paar weken aangeboden, waarvoor we niets behoeften te betalen. We vonden dat toch te gek en nu aanvaardt hij een symbolisch bedrag als vergoeding.” Het symbolische staat hier duidelijk in tegenstelling tot de realiteit en het reële. Daarom kan ik heel goed begrijpen, dat de mensen zich knollen voor citroenen in de handen voelen gestopt als ze horen zeggen, dat de eerste hoofdstukken van de Schrift symbolisch zouden moeten worden opgevat. Ze vinden dan, dat hun iets wordt afgenomen. En toch bedoel ik dat niet. Juist integendeel.

Het is ons *rationalisme* dat ons ten aanzien van het symbool en de goede omgang er mee in de weg staat. Met *rationalisme* bedoel ik de eenzijdig-begripmatige benadering van de dingen. Dit *rationalisme* is sterk *ontledend*, het denkt de dingen uit elkaar, vaak zozeer uit elkaar dat ze stuk raken. Maar in het woord '*symbool*' wordt juist een tegenovergestelde richting aangegeven: niet uit elkaar, maar in elkaar. In het symbool komen ver uiteen liggende dingen bijeen, worden als onder één hoofd samengebracht. Daarom leidt in een *rationalistische* cultuur het symbool een *armetierig* bestaan. Het is op z'n best alleen nog maar teken en verwijzing naar de werkelijkheid. Op zichzelf genomen is het ijdel en leeg.

De reformator Zwingli was in dezen een verstokte *rationalist*. Dat bleek uit zijn avondmaalsleer. 'Dit is mijn lichaam', het woord van Jezus bij de uitreiking van het brood, legde Zwingli uit als: 'dit betekent mijn lichaam'. Hij zette zich daarmee af tegen het roomse bijgeloof van de transsubstantiatie-leer, dat een wezensverandering aannam van het lichaam van Christus in het brood. Maar hij ging in z'n reactie te ver en hield van het avondmaal *alleen* maar een teken over, geen zegel, zoals

Kerkelijk Leven

wij er graag en terecht bij zeggen. Zwingli stuitte met deze opvatting op fel verzet van Luther, die verstond dat we in het avondmaal niet maar met een slechts verwijzend teken te maken hebben, maar juist omgekeerd met *geconcentreerde werkelijkheid*. Hierin viel Calvijn Luther bij. Inderdaad, zei de reformator van Genève, we hebben in het avondmaal te doen met *geconcentreerde*, geestelijke werkelijkheid.

—o—

In de leer van Zwingli ontmoeten we een denken dat eigenlijk met het symbool geen raad weet. Bij de latere vrijzinnigen, die sterk onder zijn invloed stonden, merk je dat ook. Die schaften in de vorige eeuw het avondmaal zelfs af. Daar móet het *rationalisme* wel toe komen. Dat denkt de dingen stuk en dat denkt zeker het symbool stuk. Het eigenaardige is nu, dat je dat niet alleen bij de vrijzinnigen vindt, maar ook wel in de orthodoxie. Natuurlijk, de dingen die de vrijzinnigen en de orthodoxen bedenken, zijn verschillend, maar de wijze van denken komt toch soms sterk overeen. Beide zijn aangetast door het *rationalisme*, dat als een chronische ziekte de Europese cultuur aankleeft (en waar we in het materiële vlak tegelijk ook weer ontzettend veel aan te danken hebben — laten we dat niet vergeten!). Het *rationalisme* denkt ontledend, het de-monteert de werkelijkheid. Terwijl in het symbool een tegenovergestelde beweging zit. 'Symbool' is een Grieks woord en komt van *sym-ballein*, 'bij elkaar gooien', het symbool zet in elkaar en bij elkaar, het vat samen, het geeft uitdrukking aan een geheel. Een prachtig voorbeeld van een bijbels symbool vinden we in de voorstelling van het duizend-jarig rijk in de Openbaring van Johannes (hfst. 20). Werkelijkheden, die verstrooid en versnipperd over heel de geschiedenis verspreid liggen, worden daar bij elkaar geveegd tot één samen gesteld geheel. Het gaat daar over de Christus-regering in de geschiedenis, de kracht en de invloed van het geloofsgedrag, dat

onder lijden en martelaarsdood wordt afgelegd en dat dank zij de levende Heer de duivel bindt, zijn werking beknot; en het gaat daar over het telkens weer opnieuw ontbonden worden van de duivel, wanneer namelijk de geloofskracht verslapt en de band van de gelovigen aan Christus losser wordt. Dan herwint de boze weer verloren terrein. Dit dubbele gebeuren zet zich in de hele geschiedenis voort, tot aan de einden der aarde, waar Gog en Magog wonen. Het is waar te nemen bij de enkele gelovige, bij groepen van christenen en zelfs bij evangelisch beïnvloede culturen, zonder dat 't zich daartoe beperkt. Want het is een werkelijkheid, die als de verspreide stukjes van een legpuzzel door de hele geschiedenis heen te vinden is, soms zeer incidenteel, soms in meer duurzame, aanéengesloten vorm (zoals van een niet gelegde legkaart sommige delen ook niet in stukjes uiteengevallen zijn; ze zitten voor kleinere of grotere gedeeltes nog aan elkaar).

Maar in Openb. 20 is alles tot één tableau bij elkaar gezet, één schilderij met een lijst van duizend jaren erom heen, een getal (tien maal tien maal tien) dat volkomenheid suggereert en ons troostend zegt dat het met Christus' koningschap in een tumultueuze wereld toch echt helemaal goed komt. Hij komt in de geschiedenis volledig aan zijn trekken als koning.

—o—

Hier stuiten we dus op het symbool in de zin waarin ik ervan sprak. Niet zo maar een leeg beeld dat naar de werkelijkheid verwijst, maar *geconcentreerde* werkelijkheid. Maar als je nu vraagt, wat onze *wetenschap* der geschiedenis hier mee kan, dan wordt het moeilijk. Want met haar uitéénstellend denken is zij ongevoelig voor het symbool, haar computers geven het terug als onverwerkbaar. Wat de wetenschap op z'n best vindt, zijn gedeeltelijk aanéengelegde stukken van de legkaart, zoals b.v. in de Europese kerkgeschiedenis het tijdperk van paus Gregorius de Grote (eind zesde eeuw) tot de Franse revolutie, welke periode wel bepaalde trekken van het duizend-jarig rijk heeft. Maar het is het duizend-jarig rijk niet. Dat onttrekt zich aan de greep van het *rationalistische* denken. En het is zeer kenmerkend voor de fundamentalistische orthodoxie, dat ze dat niet inziet. Inderdaad tracht die het duizend-jarig rijk te plaatsen en in het jaartallen-briefje in te voegen: het duizend-jarig rijk als een soort sabbat, die op de wereldgeschiedenis volgt. Zo verklaart zich de chiliastische dwaling als een vrucht van orthodox-rationalistisch denken pur sang. Ook dr. Ouweneel, van

wiens boek we uitgingen, denkt sterk chiliastisch. Dat moeten we niet zo maar voor het gemak vergeten, wanneer we hem over Genesis horen spreken.

—o—

Laten we terugkeren tot Genesis. Natuurlijk weet ik ook wel, dat Genesis het boek Openbaring niet is. Ik moet ook eerlijk zeggen, dat ik, op zoek naar het smbool, duidelijker in de Openbaring terecht kan dan in Genesis. Ben ik ten aanzien van de Openbaring vrij zeker van mijn zaak, wat betreft Genesis ben ik, zoals ik al gezegd heb, niet veel verder dan vermoedens. Maar ik geef voor de eerste hoofdstukken van de Bijbel de samenvattende, op totaliteit uit zijnde, symbolische werkelijkheids-voorstelling een kans. Het zou kunnen zijn dat wij, het verhaal van de torenbouw van Babel in Gen. 11 lezend, in de werkelijkheid, waarnaar onze geschiedenis-wetenschap — uitéénstellend — zoekt, met meerdere van zulke torens moeten rekenen, zoals dan ook de archeologie daarvan schijnt te spreken. In het bijbel-verhaal zijn dan trekken bijeen gezet, die voor onze werkelijkheids-beleving meer verspreid in ruimte en tijd zijn voorgekomen. Het zou verder kunnen zijn dat wat de Bijbel over de zondvloed vertelt, verdeeld zou moeten worden over meerdere rampvloeden die *samen* de aarde door een geweldige crisis hebben doen gaan. De *symbolische* voorstelling, die de Bijbel daarvan geeft, zou dan in de werkelijkheid, die wij met onze beperkte middelen onderzoeken, slechts zeer vaag en als in een weerschoon terug te vinden zijn. Dat is misschien voor onze weetgierigheid een tegenvalser. Maar daar staat tegenover dat wij de Bijbel moeten prijzen om het wonder van zijn didactisch vermogen om aan een ingewikkelde werkelijkheid een zo eenvoudige, handzame en trefzekere uitdrukking te geven. Een kind kan het bevatten en heeft dan ook nog de kern van het gebeuren te pakken.

—o—

Dit betekent ook, dat wij wat de Bijbel vertelt onbekommerd kunnen doorvertellen aan kleinen en aan groten. Wij behoeven daarbij geen slecht geweten te hebben. Alles wat nu gezegd is kan on gezegd blijven, wij behoeven er de eenvoudigen niet mee te vermoeien. Omdat wat de Bijbel ons over het begin van de geschiedenis vertelt, werkelijk betrouwbaar is en ruimschoots voldoende is voor onze plaats- en taak-bepaling in de tegenwoordige tijd. Slechts dient er over deze dingen gesproken te worden, wanneer er een wetenschappelijk misbruik ge-

maakt dreigt te worden van de Bijbelse werkelijkheids-voorstelling. Zoals er ook gesproken moet worden, wanneer er een wetenschapsoverschating opstaat die zegt als wetenschap aan de Bijbel geen enkele boodschap te hebben. Het eerste euvel lijkt minder erg dan het tweede, dat geef ik toe. En toch doe ik daar geen definitieve uitspraak over. Dat zou in een verkeerde zin geruststellend kunnen werken. Het rationalisme is een gevaarlijke vijand, of het zich vrijzinnig dan wel rechtzinnig aandient. Wel geloof ik, dat vele rechtzinnigen op dit punt te goeder trouw dwalen, met grote en warme liefde voor de

Schrift, waardoor ze me altijd weer lief zijn. Zegene de Here daarom deze bijdrage aan het gesprek met hen. Het is geen gemakkelijke stof geweest. Mijn excuses aan de lezers voor de vermoeiing des geestes die ik hun er mee aangedaan heb. Ik hoop dat ze door alle uiteenzettingen heen de eerbied voor de Schrift hebben geproefd. Want wat voor vragen wij ook stellen over en aan de Bijbel, ze moeten gedrenkt zijn in de vreze des Heren. Ontbreekt die, dan is alle wederzijdse herkenning onmogelijk. Is die er, dan zijn we het in het belangrijkste eens, sterker: dan zijn we in Christus één.

P.S. Mijn excuses tenslotte nog aan de lezers voor de wijze waarop ik in een vorig artikel even over Abel, over zijn al of niet bestaan, heb gesproken. Behalve dat ik daar de juiste toon niet heb getroffen (die ontmoeting op de nieuwe aarde), ging ik ook te ver toen ik het deed voorkomen alsof ik aan zijn bestaan niet geloofde. Maar — zoals de rede-neergang ook uitwees — ik wilde slechts beweren, dat wij Abel vanwege het mogelijk symbolische karakter van zijn naam met de middelen van onze wetenschap der geschiedenis moeilijk kunnen plaatsen. Dat is iets anders. Jammer, dit struikelen in woorden!

tóch de waarheid te aanvaarden van een „on-natuurlijk” gegeven, b.v. dat er een god is; of door zo'n „on-natuurlijk” gegeven zó uit te leggen, dat het toch weer gewone werkelijkheid wordt. Symbolisch dan!

Maar dat is een ontduiken van de klem van de methode. Een ontduiking, die wonderlijk genoeg in het humanistisch denken een parallel heeft. Want het historisme, dat alles wil verklaren, ook de mens zelf, heeft als reactie de tegenpool gekregen van de zelfbepaling van de soevereine mens. En die mens ligt allen na aan het hart. Dat is dan ook een innerlijk conflict in het humanistisch denken, dat de eenheid er van breekt. De methode wordt een halt toegeroepen om de mens te redden. Dat vinden we ook bij de theologen. Consequent vaagt de methode god en openbaring weg. Maar daarmee ook de theoloog! Dan gaat het hart spreken. Zoals de humanist vanuit zijn hart de „vrije wil” ten koste van de consequentie handhaaft, precies net zo breekt de theoloog, die nog iets heeft overgehouden, de consequentie van het denksysteem, en houdt zijn geloof staande. Er is wat, dat deze wereld transcendeert. Abstracter nog dan de vrije wil, die zich soms een ogenblik bij de humanist openbaart. Soms openbaart zich iets, dat transcendent is.

Daarin, in het feit, dat de breuk met de denkmethode hiér ligt en niet in de vrije wilsbeschikking van de soevereine mens, daarin ligt het eigensoortige van theologie, zeggen ze dan. Daarin is ze „sui generis”.

Maar toch wel heel dicht bij de filologie!

Als zo eigensoortige filologie-theologie heeft ze volgens henzelf een eigen plaats nodig aan de universiteit. Al kan de niet-theoloog daar geen begrip voor hebben en moet hij hen wel voor onwetenschappelijk verslijten. Maar de humanist heeft hier een schone gelegenheid om zijn humanistische tolerantie, verdraagzaamheid eens te tonen. Namelijk door, tegen eigen overtuiging in, de theologie en de theologen hun plaatsje te gunnen in het wetenschappelijk bedrijf.

Zo Kuitert.

A. P. MUYS — ZEIST

Een beetje plagiaat (3)

De vorige keer zijn we geëindigd met de ontmoeting, waarin de existentie-theologen het gebeuren van de godsbeleving hebben — soms en voor een ogenblik. Dat is wel een heel andere gedachtenwereld dan het wandelen met God, dat we uit de Schrift kennen. Dát houdt een vaste koers in, ge-oriënteerd op de Thora, de lering. Dat wandelen is daarom door vaste kaders bepaald.

Voor de moderne mens, die pas dan zichzelf is, als hij alle kaders kan doorbreken, al is het ook maar voor een ogenblik, is zo'n levenshouding van wandelen in de kaders „oneigenlijk”. En wie zich de geest van het moderne denkpatroon heeft eigen gemaakt, krijgt het moeilijk met de leerstof, met de vaste inhoud van het geloof, met de inhoud, die we geloven. De fides, quae creditur.

Want in het moderne denkpatroon speelt de (natuur)wetenschap een grote rol. Die heeft alleen te maken met wat men kan meten en wegen. Haar patroon is overgenomen in de geschiedeniswetenschap. Dus ook bij de Schriftuitlegging. En in de H. Schrift komen we veel dingen tegen, die niet passen in een natuurkundeboek of een artikel over biologie. Want dáár is voor het wonder geen plaats. Maar de heilsopenbaring hangt om zo te zeggen van wonderen aan elkaar. Voor de moderne mannen van wetenschap schreeuwt de Schrift derhalve om zuivering. Wat niet past in hun wereldbeeld, moet weggeschift.

Dat klemt nog te meer, omdat die H. Schrift uit een andere, verouderde tijd stamt. En niet eens

uit één tijdperk komt, maar zo'n tweeduizend jaar ontstaanstijd heeft. Dus heeft de historische kritiek daar heel wat werk te doen!

En er zit ook echt wel wat in die gedachte! Prof. Holwerda heeft indertijd nadruk gelegd op de ontplooiing van de Godsopenbaring in de heilsgeschiedenis. Wij leven niet meer zoals de aartsvaders, zelfs niet meer zoals de eerste Christenen. De ontwikkeling óók van het Christelijke leven gaat verder, doordat de H. Geest ons niet „pas op de plaats” laat maken maar ons verder leidt. Denk maar aan de positie van de vrouw, die ook bij het kerkvolk veel ruimer is dan in de eerste tijd van de kerk, en nu de vrijheid van de degelijke huisvrouw uit Spr. 31 weer nabij komt in haar handelingsbevoegdheid. Gelukkig maar!

Daardoor is er ook verandering gekomen in het gebruiken van de Schrift. „Hem noemende haren heer”, dat onze vadersen nog prachtig vonden en opnamen in een formulier, spreekt ons niet meer zo aan! De kwestie is maar: waar normeren we ons aan, als we de dingen anders willen of moeten zien?

Wie zich innerlijk gebonden heeft aan de veronderstellingen van de moderne wetenschap, ziet bij de historisch-critische bestudering van de Schrift langzamerhand alles uit zijn handen glijpen.

Op dat punt aangekomen zijn er mensen, zelfs wel theologen, die radicaal de conclusie trekken: afschaffen, want het is zinloos. Dan zijn er ook eerlijke mensen, die daarom hun „baan” in het gods-

dienstige opgeven. Dat zijn de helden. Maar heel veel anderen schipperen. Proberen nog iets over te houden, hoewel ze hun denken ongeremd zijn gang laten gaan vanuit de vooronderstellingen van de moderne wetenschap. Ze houden dan nog vast, wonderlijk genoeg, dat er wel iets hogers is, of zijn moet. Dat ze dan, om met Art. 1 N.G.B. te spreken: „God noemen”.

Maar dan verder! Want historisch-critisch laat het Bijbelonderzoek eigenlijk geen enkele zekerheid. We „hebben” dus eigenlijk niets. U heeft die uitdrukking stellig wel eens in een midden-orthodoxe preek gehoord. Ze wordt dan wel vaak in iets andere zin gebruikt, nl. van: het Woord moet óns hebben. Maar de grond is toch de ontkenning van „wij hebben het Woord, dat zeer vast is.”

Wat laat het kritisch onderzoek over? Metend met de maatstaf, dat de gegeven mededeling verklaarbaar zijn moet en parallelen moet hebben in het gewone leven? Als alles, wat aan hun regel niet voldoet, weggeschraapt is, blijft alleen het gewone leven over! De radicalen gaan dan ook inderdaad zo ver, dat ze beweren, dat de Bijbel maar een gewoon mensenboek is, even profaan als elk ander boek. Dan mag dat boek natuurlijk niet worden gemeten met een andere, bijzondere maatstaf! Wonderen, maagdelijke geboorte, opstanding en ga maar door, zijn absoluut onaanvaardbaar geworden. En dan helpt het niet te zeggen, dat ze de historisch-critische methode alleen qua methode gebruiken willen. Want in de methode ligt het uitgangspunt opgesloten: niets geldt, wat niet algemeen, na te rekenen, met gelijksoortige gevallen te vergelijken is.

Met deze aanpak is de Bijbel een onmogelijk boek als bron van waarheid, wordt theologie niets dan profane letterkunde, literatuurstudie. Met voor de beoefenaren deze nooduitweg, door, in strijd met hun grondprincipes,

JAARVERGADERING

„OPBOUW”

zaterdag 26 maart

in de Jeruzalemkerk te Utrecht

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

DEZE AEMECHTIGE JODEN

H.V. 1926-1946

n.a.v. ds G. F. W. Herngreen,
Een Handjevol Verkenners.
Ten Håve, Baarn f 17,50.

U kent de geschiedenis nog wel van Nehemia, die in opdracht van Babels koning (en over zulks mede in opdracht van Jahwe) Jerusalems vernielde muren in twee maanden opbouwde? Wel, dan weet u ook dat de stadhouder Sanballat, die weliswaar de koninklijke volmacht gezien had maar tegen de herbouw van Jerusalems grote bezwaren had, het werk van Nehemia trachtte te verhinderen. Onder meer hanteerde hij het wapen van de spot. En hij was het die Nehemia's handjevol pioniers, ballingen met tijdelijk verlof, aansprak als „deze aemechtige Joden”. Het wapen is sedertdien in de kerkgeschiedenis nog vele malen geslepen en gebruikt; we hebben allen deze vernederende term wel eens moeten horen. En dan troosten we ons met Nehemia's antwoord: „God van de hemel, Die zal het ons doen gelukken”.

Aan deze geschiedenis moest ik voortdurend denken bij het lezen van bovengenoemd boek. De ondertitel luidt namelijk: „Ontstaan en geschiedenis van het Hersteld Verband”. Waarmee bedoeld is: de Gereformeerde Kerken in Nederland ... in Hersteld Verband.

Die geschiedenis begon in 1926, toen de Asser Synode van de Gereformeerde Kerken een predikant van Amsterdam-Zuid afzette. Het ging toen om dr J. G. Geelkerken. Die geschiedenis eindigde in 1946, toen het Hersteld Verband en bloc opging in de Nederlands Hervormde Kerk. En dat laatste is niet helemaal juist; de ondertitel spreekt dan ook niet van het einde. De schrijver is er van overtuigd dat het werk, door een handjevol verkenners tussen 1926 en 1946 opgebouwd, nimmer beëindigd is — maar voortgezet wordt in de opbouwbeving binnen de Ned. Herv. Kerk.

Nu was het aanvankelijk eerlijk mijn bedoeling, de bespreking van dit boekje af te doen met een aantal anecdotische herinneringen aan de Asser Synode van 1926. Want 1926 was het jaar, dat wij geen catechisatie kregen omdat onze predikant synodelid was. En 1926 was het jaar van de slang, die wel of niet gesproken zou hebben. En 1926

was het jaar van de nationale anecdotes: tot op de beurs zeiden Joodse makelaars tegen hun Gereformeerde collega's: „hoe kén die slang nou gesproken hebben — en hij heb geeneens handen!” Jawel, heel Nederland had nog belangstelling wanneer er wat gebeurde in de Gereformeerde Kerken. En 1926 was het jaar, waarin de gedaagde dr Geelkerken ter synode toog met een koffer vol boeken. De kruier vroeg: wat zit er toch in dat zware ding? Allemaal slangen, moet junior gezegd hebben. En 1926 was het jaar van de wekelijkse debatten tussen myn Vader en zijn collega ds Joh. Jansen uit Wierden over het omgebogen kerkrecht. Vader, die zijn eerste synode beleefde (en broekies spraken de eerste keer niet mee, net als in de Tweede Kamer) sprak thuis met vuur over het doeleantie-kerkrecht, hem bijgebracht door de Ouwe Bram Zelf. Maar ds Jansen — ik heb het hier al eens verteld — vond een precedent bij Voetius, waardoor ook deze laatste frommel rechtgestreken werd. En 1926 was het jaar, waarin mannen als dr S. O. Los, dr S. Greydanus en anderen bezwaren maakten tegen de onkerkelijke behandeling van dr Geelkerken; het kan nooit goed geweest zijn voor hun carrière. En 1926 was het jaar, waarin diverse „goed-gereformeerde” predikanten bedenkelijk wankelden; en zij niet alleen. Hun hart stond achter Geelkerken — maar hun boterham, of hun vrouw, of wat ook, stond aan de andere kant. Herngreen spreekt met mild begripen over deze lieden. En namen worden er niet genoemd; ook nu niet.

Dr Geelkerken is niet alleen onrechtmatig afgezet — maar hij is ook in zijn gelovig hart diep gegriefd. Als Hendrik de Cock. Als dr K. Schilder. Als Johannes Huss. Als Maarten Luther.

Kijk, toen ik zo die geschiedenis, van gene zijde beschreven, las — kwam ik terug van mijn anecdote-voornemens. Ik zag ineens de overeenkomsten met de vrijmaking in 1944, de buiten-verband-stellingen, de ketterjacht daaraan voorafgaande en alle vervolgingen die er bij kwamen. Al lezende word je erbij betrokken. Het gaat je wat doen. Je voelt zelf de pijn weer: van broeders, met wie je brood en wijn deelde en die na dato je een trap onder je zitvlak gaven.

—o—

Het boekje van ds Herngreen is geschreven: juist vijftig jaar na Assen. Het wil geen monumentje bouwen — och arme, waarvoor eigenlijk? En wat betekent een monumentje helemaal, voor een kerkengroep, die geen eigen leven meer leidt? Het Hersteld Verband is op geen kerkelijke kaart meer aan te wijzen. Maar toch — zo wijst de schrijver nederig aan — werkt het vandaag nog door in de vorm van gist; werkt de Geest vandaag nog door op het thema, dat van 1926 tot 1946 duidelijk klomk.

De gemeente van ds Geelkerken en de andere gemeenten en kerkjes zijn door „ons” de woestijn in gestuurd. Zondebokken, die de dogma-

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Samenhang

Het is belangrijk te letten op de samenhang tussen deze dingen. Wie er, zoals Jojakim, op uit is onrechtmatige winst te maken, zal niet terugschrikken voor geweld en zelfs bereid zijn over lijken te gaan, als die winst op het spel staat. Als mensen die de macht in handen hebben, alleen maar oog hebben voor de vraag: hoe kunnen we zoveel mogelijk profijt hebben van onze ondergeschikten of onderdanen, en hoe kunnen we hen zo goed mogelijk kaal plukken en zo effectief mogelijk uit-

zuigen en leegknippen?, dan leidt dat onherroepelijk tot onderdrukking en gebruik van geweld en bloedvergieten.

Jeremia moet duidelijk maken dat Jahweh dergelijke praktijken van het davidische koningshuis niet ongestraft laat passeren. In 22 : 5 kondigt hij namens Jahweh aan: als ge geen eind maakt aan het onrecht, maak Ik dit paleis tot een puinhoop. (Dat zou erop kunnen wijzen, dat 21 : 11-22 : 7 ook tijdens de regering van Jojakim te plaatsen valt. En in 22 : 18, 19 wordt Jojakim aangezegd, dat hij een ezels-begraffenis zal krijgen. Hij zal Jeruzalem worden uitgesleept en zo maar ergens worden neergesmeten (vgl. Jer. 36 : 30).

In 2 Kon. 24 : 6 betekent de uitdrukking: „Jojakim ging bij zijn vaderen ter ruste” dan ook niet meer dan: hij stierf.

Zo gaat het oordeel van Jahweh over het davidische koningschap dat niet het beeld van het messiaanse koningschap van Ps. 72 vertoont.

JEREMIA 7 : 1-15 en 26 : 1-19

Verslechtering

Als Jojakim regeert, wordt alles wat door Josia was opgebouwd, weer afgebroken. Zo begon al gauw de publieke afgodendienst de kop weer op te steken. Jojakim deed daar niets tegen. En het duurde niet lang of stad en land vertoonden weer hetzelfde beeld als tijdens het begin van Josia's regering. Overal kon je weer altaren en heilige palen en heiligdommen voor de afgoden vinden. Daarnaast bleef de eredienst in de tempel van Jahweh wel door-draaien. Wat Josia in dat opzicht gedaan had, werkte nog wel na. Maar van lieverlee begonnen ook in de tempel de afgodsbeelden weer door te dringen (vgl. Ezech. 8). En de levenswandel van het volk die tijdens Josia al niet verbeterd werd, ging er nu natuurlijk helemaal niet op vooruit. Dat valt ook niet te verwachten, als de ko-

ning zelf het goede voorbeeld niet geeft.

Openluchtdienst

Toen Jojakim nog maar kort aan de regering was, kreeg Jeremia de opdracht het Woord van Jahweh te brengen op het tempelplein te Jeruzalem aan gans Juda (7 : 2), alle steden van Juda (26 : 2). Dat zal dus wel gebeurd zijn op een of andere feestdag waarop veel mensen naar de tempel in Jeruzalem kwamen.

U kunt het u wel zo'n beetje voor de geest halen. Het tempelplein is vol mensen. Jeremia staat bij een van de poortgebouwen en begint vandaar de mensen toe te spreken. Het was een soort openluchtdienst, die overigens wel wat minder rustig verliep dan onze diensten. Niet alleen doordat er natuurlijk voortdurend wat heen- en weer-geloop was, maar ook doordat er nogal wat deining en opschudding ontstond door Jeremia's woorden.

tische twijfels — begin van alle, ook Christelijke wetenschap — uit het leger moesten dragen. Maar die zondebokjes, hoewel soms aemechtig, hebben zich redelijk goed gehouden. Als een groep wakere verkenneren hebben ze zich aaneengesloten in een „Hersteld Verband”.

Achter hen klonk de schaterlach: Hersteld Verband? Hellend Vlak bedoelen ze; want waar blijf je als je de sprekende slang dubieus stelt? Maar het Handjevol Verkenneren (ziet u het letterspel?) heeft de vrijheid geroken... buiten de officiële kerkmuren buiten dewelke geen zaligheid heette te zijn! Ze hebben ontdekt, dat de Heilige Geest ook buiten de Gereformeerde Kerken aanwezig is. Ze hebben zich, door de nood gedreven, eerst aan de Heere Christus en vervolgens aan elkander gegeven. Toen hebben ze zichzelf en elkaar de rekening voorgehouden, die door de Asser Synode geweigerd was. En ze hebben de hoge eisen maar aan zichzelf gesteld: breng in praktijk datgene, wat nodig is om belijdende kerk van Jezus Christus te zijn. Met heel de menselijke scala van vallen en opstaan hebben ze dat werk in twintig jaar volbracht. En daarover wil ds Herngreen graag een boekje open doen.

—o—

Het begon eigenlijk zo gewoon, als elk kerkelijk conflict begint. Dr Geelkerken, een predikant (46) die niet zo piep meer was, had in een kerkdienst in het midden gelaten of de slang uit Genesis 3 nu in duidelijk verstaanbare taal gesproken zou hebben — dan wel of de verleiding op andere wijze op Eva zou zijn overgedragen. Hij preekte over de satanische verleiding — niet over de slang. Maar er zat een broeder onder zijn gehoor (zijn naam is broeder Marinus, maar de schrijver noemt hem niet) en deze broeder had het goed verstaan. Hoewel Genesis 3 zegt dat de slang wel en degelijk sprak — had zijn predikant in het midden gelaten of die slang wel of niet verstaanbaar sprak.

En nu denkt u aan de natuurkundigen Copernicus en Galileï. Die ontdekten dat de zon niet om de aarde draait — maar andersom. En dit terwijl de Schrift zegt: gij zon sta stil in het dal van Gibeon en ook dat de zon de ganse hemel omloopt! Alleen door zijn wetenschappelijke vaststelling in te slikken heeft Galileï zijn huid van de brandstapel kunnen redden. De eerste was zo wijs zich stil te houden tot zijn levenseind.

Het was nu dr Geelkerken en de ketterjacht werd ingezet. Aan de letter van de Schrift was geweld aangedaan. Het ging om de waarheid, om de Waarheid, zei de synode. — Het ging om de verleiding van de mens, door de Satan, zei dr Geelkerken. — Het ging om wetenschappelijk bewijsbare feiten, zeiden Copernicus en Galileï. — Als je dit toestaat, zeiden onze dogmatici, is het eind zoek; dan kun je alles in de Schrift wel dubieus stellen.

Vergeet niet dat men in de branding van de 19e eeuwse Schriftkritiek stond. Enerzijds begreep men zeer wel, dat de Schrift dichterlijke termen bevat, die indirect moeten worden verstaan. De borsten van de bruid uit het Hooglied bijvoorbeeld waren geen tweelingen van een gazel — maar de dichter zág het zo. En alle mensen uit psalm 116 zijn nog volstrekt geen leugenaars — maar de dichter zág het een ogenblik zo.

Zo waren er in 1926 veel meer mensen, die bepaalde Schriftplaatsen niet naar de letter — maar wel naar de inhoud ondergingen. Wat moesten ze anders met duistere plaatsen, die of onvertaald bleven — of zo onzinnig vertaald, dat een latere vertaling (N.B.G. bijvoorbeeld) een openbaring betekende? Wijlen prof. B. Holwerda zei eens in een preek, „sommige dingen worden ons in de Schrift niet geheel duidelijk gemaakt; die zijn dus voor onze zaligheid niet nodig”. En deze harde werker maakte zich allerminst van de duistere plaatsen uit het oude testament af!

Het heeft weinig zin over mysteries, verborgenheden, te kibbelen. Kunst is om vrede te houden met de huisgenoten des geloofs, ook wanneer je moeilijke plaatsen verschillend ondergaat. Die kunst heeft het Hersteld Verband betracht. En dr Geelkerken deed zijn ambtelijk werk — zonder zijn schapen in verwarring of de Gereformeerde Kerken in opschudding te willen brengen. Hij stelde vast, hetgeen de Schrift vast stelt. Hij liet in het midden, hetgeen de Schrift in het midden laat. Zo stond hij niet boven, maar onder de Schrift.

En dat op een ongelukkig moment! Want de 19e eeuw had ons de wetenschappelijke Schrift-kritiek geleverd. Goethe meende te kunnen bewijzen: dat Abrahams kinderen nooit veertig jaren in de woestijn konden hebben omgezworven: technisch onmogelijk, uit! Jawel. Maar de Heere had die 40 jaar gezet op het ongeloof van Zijn volk. En de Heere klaagde, dat Hij veertig jaar verdriet heeft gehad van zijn volk. En de Geest zegt door Jozua, dat de Heere zijn volk gedurende veertig jaar heeft geleid op zijn weg. Goethe was er dus naast.

Zo zou u ook kunnen zeggen: onmogelijk, dat Jona door een vis is opgeslokt en na drie dagen levend uitgespuwd; technisch onmogelijk, uit! Jawel. Maar de Heiland zei: zoals Jona drie dagen en nachten in een monster is geweest, zo zal de Zoon des mensen drie dagen en nachten in de aarde rusten. Technisch onmogelijk? Bij God zijn alle dingen mogelijk, halleluja! Al zitten we vandaag nog met die 3 dagen en 3 nachten uit Matth. 12 — want de Schrift geeft ons de indruk als zijn het maar 2 nachten en een dag geweest. (Bezwaarschriften zijn overbodig; schrijver dezes heeft tot vier maal toe de Drie Formulieren ondertekend.)

(Wordt vervolgd)

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

Alarmerend

Hoofdstuk 7 geeft een uitvoeriger weergave van Jeremia's preek dan hoofdstuk 26, maar is natuurlijk zelf ook maar een samenvatting. Wat Jeremia te vertellen heeft, is overigens alarmerend genoeg: bertert uw handel en wandel; dan wil Ik u op deze plaats laten wonen. Het gaat de HERE om de handel en wandel van zijn volk. Daar mankeert heel wat aan. Men doet elkaar geen recht. Vreemdelingen en weduwen en wezen worden verdrukt. Er wordt onschuldig bloed vergoten op deze plaats, dat wil zeggen niet alleen maar in Je-

ruzalem, maar ook op het tempelplein waar Jeremia staat te spreken. Men loopt andere goden achterna. Stelen, doodslaan, echtbreken en vals zweren zijn aan de orde van de dag. Alles met elkaar is het een hele lijst. En dat alles was in Juda en Jeruzalem schering en inslag.

Kort gezegd komt het allemaal hierop neer, dat iedereen alleen maar aan zichzelf denkt, aan zijn eigen belang en aan de vraag hoe hij er zelf beter van kan worden. Men is niet geïnteresseerd in de ander.

We moeten wel goed beseffen dat de HERE deze dingen niet signaleert bij de heidenen. Natuurlijk kwamen ze ook daar voor. Maar daar gaat het Hem nu niet om. Het gaat hier over Israël, Gods eigen volk. Bij dat volk zouden dit soort dingen niet mogen gebeuren. Daar wist men dat men de naaste moest liefhebben als zichzelf. Maar in plaats van de naaste lief te hebben loopt men over hem heen en benadeelt men

hem en trapt men hem op het hart. Want het gaat toch immers om jezelf. Hoe sterker je ellebogen zijn, hoe beter. Duw iedereen opzij die je in de weg staat. Als het niet goedschiks gaat, dan maar kwaadschiks.

Wortel

De manier waarop dat gebeurt, wordt natuurlijk bepaald door de omstandigheden waarin men leeft. Zo waren bij Israël vooral vreemdelingen en weduwen en wezen de slachtoffers. Zij waren in de oudoosterse wereld degenen die nauwelijks of helemaal geen wettelijke bescherming bezaten. En het vergieten van onschuldig bloed op deze plaats heeft niet allereerst iets te maken met ordinaire moord, maar met het uitspreken van een officieel doodvonnis door de rechters die zitting hielden in de tempelpoort. Die rechters waren vaak corrupt. Ze werden vaak omgekocht door de echte schuldigen en

veroordeelden onschuldigen ter dood. We kunnen ook denken aan het bloed van profeten, dat op het tempelplein vergoten werd, zoals dat b.v. gebeurd was met Zacharia, de zoon van de priester Jojada (2 Kron. 24 : 20-22).

De omstandigheden waarin wij leven, zijn gewijzigd. Maar de wortel waaruit deze dingen voortkwamen, is ook bij ons nog volop aanwezig. En naarmate de instelling om uitsluitend rekening te houden met eigen belang en eigen voordeel in de wereld om ons heen sterker wordt, worden ook wij als christenen meer aan die verleiding blootgesteld.

Wat valt duidelijk te constaetren. De bereidheid om terwille van de naaste bepaalde dingen die je zelf wilt, na te laten, ebt weg. Je bent toch zeker eigen baas. Het is toch te gek om los te lopen, dat je in je optreden rekening zou houden met anderen. Dat is belachelijk. Daar schortte het ook bij Israël aan. Er was geen liefde voor de naasten. Alleen maar liefde voor zichzelf.

H. J. JAGER — KAMPEN

Zo was het (4)

In het tweede no. van het Kerkblaadje schreef ik iets over de uitdrukking: „Uit God geboren zijn.” Waarin ik uiteengezet heb, dat ieder die in Jezus Christus gelooft „uit God geboren is”. En dat dit hetzelfde is als „wedergeboren zijn”; en dit hetzelfde als „bekeerd zijn”. Het is waarschijnlijk wel goed dit nu nog eens te bespreken, nu door sommigen het werk van de Geest min of meer gescheiden wordt van de werking van het Woord.

Het is merkwaardig, dat het woord „wedergeboorte” in de Schrift maar twee keer voorkomt. Terwijl het in de kerktaal zulk een grote plaats heeft gekregen. Dat is de schuld van theologen.

Het komt voor in Matth. 19:28. Daar betekent het de vernieuwing van hemel en aarde en van alle dingen. Een nieuwe vertaling zegt: „in de tijd, dat alles weer nieuw wordt.” Dat heeft dus met de „wedergeboorte” der godgeleerden niets te maken. Het gaat daar over de vernieuwing van hemel en aarde met alles en allen, die daar zullen wonen.

De tweede plaats is Titus 3:5: God heeft ons gered. „door het bad der wedergeboorte en der vernieuwing door de Heilige Geest, die Hij rijk over ons heeft uitgestort door Jezus Christus, onze Heiland.” Daar is bedoeld de Doop, want dat „bad”, die afwassing of reiniging door water is een beeld van de vernieuwing door de Heilige Geest, die royaal over ons is uitgestort door Jezus Christus. Bedoeld is heel de levensvernieuwing door de Geest van Christus waarvan de Doop een teken en zegel is. Niets wijst er op, dat daarmee bedoeld is de „inplanting van een levenskiem”, die al bij kleine kinderen zou ondersteld mogen worden. In het verband is sprake van onze redding, onze rechtvaardiging en onze hoop op het eeuwige leven.

Vaker dan van „wedergeboorte” wordt er in de Schrift gesproken van „uit God geboren worden” of „wedergeboren worden” of „vernieuwd worden”. Zeer bekend is het gesprek van de Here Jezus met Nicodemus in Johannes 3. Het is wel zeer bekend, maar wordt het ook door ons allen verstaan? Het lijkt nogal moeilijk en het is toch vrij eenvoudig, dunkt mij. Nicodemus komt op zekere nacht bij Jezus. Zeker wel om als rabbi met de door hem erkende rabbi te spreken over de zaken van het Koninkrijk der hemelen. Hij was een wetsleraar, lid van de zeer nauwgezette partij der Farizeeën en bovendien lid van de Hoge Raad. Een Hoogerwaard van de kerk van die dagen. Hij zal overtuigd geweest zijn, dat hij wis en zeker een plaats zou krijgen in het komende Rijk Gods. Hij leefde immers vroom, gaf tienden, bad en vastte naar de wijze der Farizeeën en was dus zeer godsdienstig. Hij erkent, dat Jezus wel een rabbi is, door God gezonden.

De Here Jezus geeft hem direkt een koude douche door te zeggen: „Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand wederom geboren wordt, kan hij het koninkrijk Gods niet zien.” D.w.z. kan hij het Koninkrijk Gods niet ingaan.

Dan vraagt Nicodemus hoe dat mogelijk is. Een oud man kan toch niet weer geboren worden? Blijkbaar denkt hij aan de natuurlijke geboorte uit een moeder. Daarop antwoordt de Heiland: „Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk Gods niet binnengaan.”

Bij mijn pastorale arbeid merkte ik, dat sommige — misschien moet ik zeggen: vele — leden van de kerk nogal moeite hadden met het aannemen van Gods beloften. Ze zeiden dan: Ja, maar een mens moet toch maar wedergeboren worden? Soms kenden zij ook wel de uitdrukking: geboren-worden-uit-water-en-Geest. Maar als ik vroeg naar de betekenis daarvan, dan kreeg ik naar mijn herinnering daarop nooit een duidelijk antwoord.

En toch is het eenvoudig genoeg. Bij „water” moeten we denken aan de doop van Johannes. Tollenaren en zondaren lieten zich door Johannes dopen. Maar Schriftgeleerden en Farizeeën deden dit niet. Ze weigerden gedoopt te worden. Die doop was goed voor heidenen en tollenen en zondaren. Maar niet voor

zulke trouwe, godsdienstige mensen als zij waren. Die waren rein in eigen ogen. Het sprak vanzelf dat zij het Koninkrijk zouden beërven.

En nu zegt de Here Jezus: Gij moet u door Johannes laten dopen. Gij moet het bad der wedergeboorte ondergaan, want dat is een teken van reiniging van zonden en van de vernieuwing van het leven. En zo wijst de doop van Johannes naar de reiniging en vernieuwing door de Heilige Geest, de Geest van Jezus Christus. Ook Nicodemus en de zijnen moeten weer geboren worden, vernieuwd worden door Jezus Christus, die Zijn Geest zal uitstorten over alle vlees. Ook over Farizeeën en Schriftgeleerden, die tot Hem komen.

Mogelijk vraagt een hoorder of lezer of lezeres: Maar kon Nicodemus dit wel verstaan? Kon hij dit weten en hoe?

Of hij het begrepen heeft weet niemand. Maar hij had het in elk geval wel kunnen verstaan. Natuurlijk heeft hij gehoord van Johannes de Doper. Dan kan hij ook gehoord hebben het woord van deze voorloper van Christus: „Ik doop u wel met water, maar die na mij komt zal u met de Heilige Geest en met vuur dopen.” Jezus zegt dus tot Nicodemus: Gij moet u voegen bij die tollenen en zondaren, die zich door Johannes laten dopen. Gij moet uw nood en ellendigheden kennen en u door Johannes laten gezegen en erkennen reiniging nodig te hebben. En door hem moet gij u laten leiden tot Jezus, de Messias. Niet maar één der vele rabbi's, maar de Rabbi. En van Hem zult gij de Geest ontvangen, die Hij in milde overvloed uitstort op allen, die in Hem geloven. Door Zijn Geest zult gij dan totaal vernieuwd worden. Zo zult gij wederom geboren worden. Uw oude mens zal eraan gaan. Uw hoogmoed zal gebroken worden. Als een nieuw mens zult gij opstaan.

Op natuurlijke wijze weer geboren worden zou niet helpen. Wat uit vlees geboren is dat is vlees. Wat uit de oude, natuurlijke mens geboren is, dat blijft oud. Wat uit de Geest geboren is, dat is Geest, dat draagt het stempel van de Heilige Geest. Wie de Geest ontvangt is Geestelijk geworden en laat zich beheersen door de Heilige Geest.

Nicodemus is verbaasd. Maar is het dan ook niet verbazingwekkend, wonderlijk? Jawel, wonderlijk is het wel, maar onmogelijk niet. Niemand kan het begrijpen. Maar kan iemand de gang van de wind wel begrijpen? De wind blaast waarheen hij wil, zegt de Here, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet van waar hij komt en waarheen hij gaat. Zo staat het met ieder, die uit de Geest geboren is. Dat wil zeggen: Wie uit God geboren is, door Gods Geest tot een nieuw leven gekomen is, weet zelf niet hoe of wat.

Er zijn veel mensen geweest en ze zijn er nog, die willen weten wanneer ze wedergeboren zijn en hoe dat precies toeging. En als ze niet kunnen zeggen hoe en wanneer dan wachten ze maar op iets bijzonders. Om eerst dan te kunnen zeggen: ik ben wedergeboren. En om dan Gods beloften te geloven.

Maar de hoogste Profeet en Leraar zegt nu juist, dat het werk van de Heilige Geest niet na te speuren is. Kunnen wij de gangen van de wind nagaan? in De Bilt weten ze er meer van dan wij. En ook meer dan de mensen uit de dagen van de Here Jezus. Maar weten ze het daar altijd precies? In elk geval „leken” op dit gebied weten het niet. En in elk geval zijn de gangen van de Geest ondoorgrondelijk en onnaspeurlijk. Laat niemand zich dus vermoeien met de vraag: wanneer en hoe kwam ik tot nieuw leven. En leven uit het geloof, een leven uit de Heilige Geest. Als iemand uit de wereld getrokken werd tot een leven van geloof en bekering, dan weet hij mogelijk iets ervan hoe dat toeging. Mogelijk meent hij de dag van zijn bekering te kunnen noemen. Maar wie weet hoelang en op welke wijze de Geest al met hem bezig was? Misschien door middel van een dienaar van het Evangelie of door een weg van moeite en verdriet. Wie zal het zeggen?

Waarop het aankomt? Dat we de beloften van onze doop met kinderlijk geloof aannemen. En dat we in Jezus Christus geloven. Want Hij en Zijn Geest zijn één. En wie in Hem gelooft heeft door het geloof de Heilige Geest.

Er is maar één weg ter redding: Geloof in de Here Jezus en wordt behouden. We worden wedergeboren door het geloof. Zoals duidelijk blijkt uit Joh. 3:16, en wel deze woorden van die tekst: „Opdat ieder, die in Hem gelooft het leven mag hebben.” Door het geloof leven we, worden we vernieuwd. Sterft de oude mens en worden we opgewekt als nieuwe mensen. En staan we op als nieuwe schepselen.

C. VEENHOF — KAMPEN

Over de zondvloed

Een herinnering

Wanneer men een beetje thuis is in de geschiedenis van de theologie wordt men getroffen door het feit dat daarin altijd weer dezelfde kwesties en de daarvoor gegeven oplossingen opduiken.

Dezer dagen was ik bezig met een onderdeel van Voetius' theologie — en het was me alsof ik de jaren veertig opnieuw beleefde! Het ging daarin namelijk over inwendig en uitwendig verbond, veronderstelde wedergeboorte, doop en wedergeboorte, schijndoop enz.

Een poosje geleden was een predikant bij mij die goed op de hoogte is van de moderne theologie. Ik las hem een stuk voor uit een boek en vroeg hem: van wie is dat? Zonder aarzelen antwoordde hij: dat is van dr Wiersinga! Het was er een van prof. Hofstede de Groot! Van de vader van de z.g. „Groninger Richting” uit het begin van de vorige eeuw, de man die op het in geding zijnde punt, de verzoening door het bloed van Christus, scherp werd bestreden o.a. door Hendrik de Cock, Da Costa en Groen van Prinsterer.

Aan dit „herhalingsverschijnsel” dacht ik bij het kennisnemen van de huidige discussie over de zondvloed. Hierover wil ik nu wat vertellen.

☆☆☆

Zoals ieder weet werden een halve eeuw geleden de Geref. Kerken beroerd door de zogenaamde kwestie-Geelkerken. Het ging daarbij over de interpretatie van Genesis 3. En de synode die zich daarmee bezig hield was die van Assen. Die kwestie — het was toen een heel andere tijd dan nu! — beroerde het gehele volk. Ze haalde de voorpagina van alle kranten. Zelfs van De Telegraaf — die gaf er ook nog foto's bij!

Nu gaat het mij niet om de kwestie zelf, maar om wat zich daaromheen afspeelde. Ik heb namelijk het oog op een bepaalde wijze waarop tegen „de mannen van Assen” die Geelkerken opvattingen hadden veroordeeld werd gepolemiseerd. Dat gebeurde nl. op tweeërlei manier. In de eerste plaats doordat men met allerlei argumenten, veelal aan „de wetenschap” ontleend, de besluiten van de Asser synode te lijf ging. Maar daarnaast bestond die bestrijding ook daarin dat men „de mannen van Assen” verweet dat zij zich aan dezelfde „zonde”, als die welke ze Geelkerken toedichtten, schuldig maakten. Met andere woorden: dat ze zelf ook „het Schriftgezag aanrandden”. Onze oosterburen typeren deze vorm van bestrijding als het werken met een „retourkoets”.

En zo verscheen er o.a. een brochure van een — toen nog anonieme — schrijver met de titel: „Zijn de mannen van Assen zelf aanranders van het Schriftgezag?”

Eén van de „bewijzen” voor de beschuldiging dat „de mannen van Assen” zich aan de genoemde zonde schuldig maakten, bestond daarin dat zij het eens waren met, althans geen kritiek leverden op de bewering van Kuypers dat het mogelijk was dat de zondvloed niet over de gehele aardbol was gegaan, maar slechts over een deel daarvan. Met andere woorden: dat ze mogelijk niet universeel maar partiëel was geweest.

De schrijver van deze brochure was van oordeel dat de Schrift geen andere opvatting toelaat dan dat die vloed heel de aardbol overspoelde, dat ze ging over Azië, Australië, Afrika, Europa, Amerika. En hij noemde de opvatting van Kuypers „schrikkelijk, schrikkelijk”. Twee maal schreef hij dat woord neer. Hij verklaarde zelfs dat Kuypers bewering „Gode onwaardig” was. Als consequentie van Kuypers dubieus stellen van een „universele” zondvloed noemt hij dat Noach en de zijnen dan niet alléén gespaard waren maar nog velen met hen. „Dan is het menselijk geslacht niet alleen uit Noach opgebloeid. Dan verliest Gods verbond met Noach zijn kracht.”

De schrijver deed hiermee al dadelijk Kuypers groot onrecht. Want deze leerde zeer nadrukkelijk dat heel de uit Adam gesproten mensheid, op Noach en de zijnen na, in de vloed onder ging. En evenzo, dat heel de tegenwoordige mensheid van Noach afstamt. En — niemand heeft zo uitvoerig over Gods verbond met Noach geschreven als juist Kuypers!

Maar dit even terloops.

☆☆☆

Het was prof. — toen nog ds — Schilder die op het betoog van de anonieme schrijver inging. En hij deed dat

volgens de reformatorische hermeneutische regel dat de Heilige Schrift haar eigen uitlegster is en dat men daarom Schrift met Schrift moet vergelijken. In Gen. 6:7 staat in de hebreeuwse tekst dat God de mensen die Hij schiep van de „adama” zal uitroeien. Wat betekent dat woord?, vraagt Schilder. De „gehele aardbodem”, zoals de anonieme brochure-schrijver beweert? (Dat woordje „geheel” plaatste hij maar even op eigen gezag in de tekst!). Maar in Gen. 28:15 leest men dat God in Bethel tot Jakob zegt dat Hij hem in deze „adama” zal wederbrengen. Betekent dat soms de (gehele) aardbodem? Welnee het wil zeggen: in deze spreekpunt in het vijfde gebod: Eert uw vader en uw moeder opdat uw dagen verlengd worden op de „adama” die de Heere uw God u geeft? Betekent „adama” hier ook de (gehele) aardbodem — Welnee, het duidt hier het beloofde land aan. In de profeten wordt gezegd dat God een leeuw over de ontkomenen van Moab en over het overblijfsel van de „adama” brengen zal? „Zijn er soms leeuwen over de ganse aardbodem verspreid?”, vraagt Schilder. „Neen? Maar in Jes. 15:9 staat dan toch dat ze over de rest van de „adama” komen en als men dat door aardbodem vertalen MOET...” In het verhaal over Gideon leest men over het teken van het vlies. Gideon vraagt eerst of de dauw alleen op het vlies mag komen en de „adama” droog zal blijven en later of het vlies droog mag worden en de „adama” bedauwd. Kan men hier aan de gehele aardbodem denken? De Kanttekenars schrijven als verklaring van „ganse aarde” bij Richteren 6:62: „Versta, de andere grond daaromtrent”. Schilders conclusie is: „Wie een hebreuws woordenboek heeft en het dan ook belieft te gebruiken (!), die kan meer plaatsen vinden waar het woord „adama” niets anders betekent dan een klein stukje grond, in cultuur gebracht. Feitelijk is de mogelijkheid, om aan dat hebreeuwse woord de uitgebreide zin van „aardbodem” te geven alléén te overwegen in het zondvloedverhaal. Daarom is het geen Schriftaanranding, maar eenvoudig een zoeken naar de, alle gegevens tegelijk op hun plaats latende, zin, als men zich afvraagt: is hier nu de aardbol als geografisch begrip bedoeld, of het door mensen in cultuur gebracht land? Een cultuur-historische, een anthropologische grootheid dus?”

In een noot voegt Schilder hieraan toe: „Over het woord „arets”, gebruikt in Gen. 7:17, zwijg ik maar; ook dat betekent tientallen keren iets anders dan de (hele) aarde.”

☆☆☆

Maar, zo schrijft Schilder verder, zich richtend tot de anonieme schrijver, „misschien wijst U op de uitdrukking „alle hoge bergen, die onder de ganse hemel zijn?” Maar als nu de schrijver hier het woord „alle” in de meest volstrekte zin opvat dan moet hij het woord *alle* in het Pinksterverhaal ook zo opvatten. In Hand. 2:5 staat immers dat er Joden te Jeruzalem waren uit *alle* volken onder de hemel. En dan moet hij op straffe van Schriftaanranding te zijn ook vaststellen dat er geen enkel volk in de gehele wereld was dat niet voor Abrahams zaad gesidderd heeft op de dag waarop God Israël Kanaän binnen leidde (Deut. 2:25). „Maar”, zo vraagt Schilder dan aan zijn opponent, „wanneer gijzelf de bijbel zo niet leest, waarom oordeelt ge dr. Kuiper, die hetzelfde doet als gij, doch heta lleen wat eerder begrepen heeft? Waarom moet men *wel* aan de (trouwens heel gewone) taal-

figuur van de hyperbool denken als er sprake is van „VOLKEN” onder de ganse hemel, maar zulk een gedachte als Schriftaanranding brandmerken wanneer er sprake is van „BERGEN” onder de ganse hemel (Gen. 7:19)? Is dat ernstig? En — eerlijk?”¹⁾

☆☆☆

In verband met de uitdrukking „ganse hemel” vraagt Schilder voorts naar wat er staat in Deut. 4:10; Pred. 1:13; 2:3; Dan. 2:27, 9:12, met het verzoek daar orthodoxe commentaren bij te gebruiken. Daar wordt steeds over de ganse hemel gesproken in *samenhang met de woonplaats der mensen*.

Schilder wijst er voorts op dat het woord „ganse” in de Septuagint (de griekse vertaling van het Oude Testament) in de uitdrukking „alle hoge bergen onder de ganse hemel”, niet eens wordt gevonden. En „wie iets van de Septuagint afweet rekent met zo iets toch altijd, als het erop aankomt, te weten, welke lezing de oudste is, of wat de tekst bedoelt.”

Voorts wijst Schilder er op dat als men bij „adama” aan de bewoonde wereld denkt men bij de uitdrukking alle hoge bergen niet eens aan een „hyperbool” behoeft te denken!

☆☆☆

Maar de brochure-schrijver wees ook op Gen. 7:4: Ik zal van de aardbodem verdelgen *al wat Ik gemaakt heb*. En hij voegt er aan toe: „Dus ook de verscheurende dieren.” Maar, aldus Schilder, er is ook nog zo iets als een grondtekst. En daarin staat het woord „jekoem”, dat vrij onzeker te vertalen is: „alle bestand dien ik gemaakt heb.” Schilder noemt dan een paar vertalingen: König die vertaalt: het ganse bestand, dat ik gemaakt heb, zal ik verdelgen; een oud woordenboek (van Waterman) geeft de vertaling: „het vaste, duurzame bestaan (nl. de aarde) in levende wezens, en zegt: *wellicht*: „het levende.” En dat klopt volmaakt met dr. Kuiper: „geen exemplaren tellen, maar het systeem, het organisme, het schema, der geordende dingen, aangegrepen achten, dat moet men doen, als men de catastrofe van de zondvloed zich enigmatische indenken wil.”

Maar daarbij moet nog wat gezegd worden. Het woord „jekoem” komt namelijk, behalve in het zondvloedverhaal (7:4, 23) nog maar één keer voor in de bijbel, nl. in Deut. 11:6. Daar wordt gezegd dat Dathan en Abiram door de aarde verslonden zijn met hun gezinnen, tenten, „en met heel de „jekoem” die „in hun voeten” achter hen aan (?) is (komt?). De een denkt hier aan hun levende have, de ander aan hun dienstpersoneel, de derde aan iets anders!” Moeten met deze onzekerheid voor ogen, zo vraagt Schilder, Kuiper van „Schriftaanranding” worden beschuldigd?

☆☆☆

Op nog een uitdrukking wil het zondvloedverhaal — ze werd door de brochure-schrijver achteloos voorbijgegaan — vestigt Schilder de aandacht. Ze is die welke men vindt in Gen. 6:13: „het einde van alle vlees is voor mijn aangezicht gekomen.” Daarop fundeerde de anonieme schrijver wellicht zijn afwijzing van Kuipers vermoeden dat er, ten gevolge van het partiël-zijn van de zondvloed, in het niet door de zondvloed getroffen, niet-gecultiveerde deel van de wereld nog roofdieren zijn blijven leven.

Maar, aldus weer Schilder: wat bete-

¹⁾ Schilder voegt hier in een noot bij: „Men letter ook op plaatsen als Deut. 28:25, 26; Gen. 41:57; 2 Kron. 9:23; Zef. 1:11; Job 37:3.

Pastorale notities

Gevonden voorwerpen

We mogen met gevonden voorwerpen maar niet doen wat wij willen. Ze worden door het vinden ons eigendom nog niet. Het besef daarvan schijnt bij veel mensen uit te slijten. En ook onze kinderen zullen we dat besef moeten bijbrengen.

Hebt ge wel eens opgemerkt, hoe zorgvuldig God de Here in de israelitische wetgeving de particuliere eigendom heeft beschermd? Daarbij ook bepalingen gaf, wat men moest doen met gevonden voorwerpen en zoekgeraakte bezittingen van volksgenoten?

U kunt daarover lezen Exodus 23:4 en Deuteronomium 22:1-4.

In deze wetten en voorschriften ziet u verschillende motieven vastgelegd, te weten: 1. de bescherming van de particuliere eigendom 2. de eis van christelijke naastenliefde: alle dingen dan, die gij wilt dat u de mensen zullen doen, doet gij hun desgelijks; 3. het beginsel der onderlinge hulpvaardigheid: de schade van onze medemens, zoveel als ons mogelijk is, afkeren; 4. het vermaan om wel te doen ook aan degenen, die ons haten.

Wat men moest doen, wanneer

de eigenaar van het gevondene onbekend bleef, wordt in de wet op de gevonden voorwerpen niet bepaald. Waarschijnlijk mocht men het gevondene dan behouden. Vergelijken we onze nederlandse wetgeving met deze wetten van de Here, dan treft ons de grote overeenkomst. Ook wij behoren verloren eigendommen welke we vinden aan te geven bij de politie. Ook wij houden onze kinderen voor, dat zij gevonden voorwerpen op schoolterrein naar de onderwijzer moeten brengen, die zijn best doet om de rechtmatige eigenaar te ontdekken.

Ook in dit alles moeten we de Here vrezen. Wij zullen als kinderen Gods daarin nauwgezet zijn. En dat niet om der straf, maar om des gewetens wil. Als onze kinderen het waarom en waartoe nog niet aanstonds verstaan, dan zullen we met hen de bijbel open slaan en hun voorlezen wat in Exodus 23 en Deuteronomium 22 over deze zaken van Gods wege geschreven staat. Hun ook herinneren, dat aan het gelovig doen van Gods geboden rijke beloften verbonden zijn: opdat het hun welga en zij de dagen verlengen.

In het onderhouden van Gods geboden ligt een groot loon.

B. Telder, Bilthoven

kent hier dat woord *einde*. Misschien: de dood? Maar de Septuagint heeft het woord: *kairos*. Dat is: tijdsgericht. De Septuagint schijnt het dus op te vatten als: de termijn die de tot die dag toe gegeven ordening van het wereldbestel zou omkeren. Maar dan voorts, zo spreekt Schilder zijn opponent aan, „laat nu dat „einde” eens weg. Betekent „alle vlees bij U vast en zeker: alle dieren, alle mensen, roofdieren ook (alleen de vissen niet)? Maar dan moet ge de bijbel eens nagaan. „Alle vlees”, dat kan betekenen, natuurlijk ook: alle schepselen (Ps. 136:25), maar voorts eveneens:

1e: *de mensen, zonder de dicren*. Bewijs reeds in het zondvloedverhaal zelf: Gen. 6:12, verg. de kanttekening; en voorts: Jes. 40:6 (?); Jeremia 25:31, Zach. 2:13 (hebr. tekst 2:17);

2e: *„alle tot God gebrachte mensen* in tekening op Ps. 65:3;

3e: *alle tot God gebrachte mensen* in onderscheiding van de goddelozen, dus, voor wie tellen en rekenen wil, slechts een deel der eerst geschapen mensen, Jes. 66 het laatste vers;

4e: een deel der mensen: Joël 2:28 (hebr. tekst 3:1);

5e: de totale inwonerschap van een bepaalde landstreek of district (Jer. 12:12); 6e: *dedieren* in tegenstelling van de mensen: Gen. 7:21.”²⁾

Schilder constateert dan dat het niet eenvoudig is de keus uit al deze mogelijkheden te doen. En, zo zegt hij dan,

²⁾ Schilder wijst er hierbij op dat de joodse rabbijnen herhaaldelijk wijzen op de term „alle vlees”, maar hier en daar toch komen tot uitzonderingen. Sommigen meenden uit Num. 21:33 en Gen. 14:13 (een die ontkomen was nl. van de zondvloed) te moeten afleiden, dat Og, koning van Basan door de vloed gespaard was. Andere namen hetzelfde aan van de berg Gerizim (Er. 22:24), of van het land Israëls (op grond van

„het is zacht gezegd, lichtvaardig, hier te beweren, dat dr. Kuiper, als hij één mogelijkheid kiest uit vele, die de bijbel zelf openlaat, geen ernst maakt met de eis, dat de Schrift zelf gronden moet geven voor enig resultaat van de Schrift-onderzoeker.

Schilder wijst er voorts nog op hoe voorzichtig de Kanttekenaren bij deze tekst zijn (Gen. 7:14). Ze vertalen zelfs het woord *al* in de tekst met *allerlei*, en zeggen dan: Versta dan niet elk bijzonder gedierte maar van al de soorten der gedierten hier vermeld een zeker getal, tevoren uitgedrukt in vs. 2. „En ze deden dat niet argeloos. Want er was al heel veel over deze tekst te doen geweest.”

Schilder citeert in dit verband een bekende, onder de Schriftgetrouwe kerkmensen zeer hooggeschatte bijbelverklaring (Toen ik nog lid van een jongelingsvereniging was stond die in onze boekenkast en werd die steeds geraadpleegd.). Het is die van Patrik, Polus en Wels. Daarin leest men: „dees vloed is misschien niet algemeen geweest over de gansche wereld, maar alleen over de bewoonde aarde, daar eenige menschen of beesten waren; wijl dit ten volle kon beantwoorden aan de bewegende oorzaak van den vloed, namelijk 's menschen zonde, als aan zijn einde (doel - C.V.), de verdelging van alle mensen en beesten op aarde, dus kan men den ganschen hemel verstaan die deelen van denzelfden, welke den bewoonde aardkloof overdekten.”

Tot zover deze week. Er volgen D.V. nog enkele opmerkingen.

dezelfde tekst). Zij meenden dat het olifblad, dat tot Noach gebracht werd, uit het land Israël kwam (Strack-Billerbeck op Matth. 965, 549, 841). Ook hier weer een poging om alle gegevens tegelijk te erkennen. Te ver, of liever, verkeerd gedreven, en onjuist, maar iets anders dan Schriftverwerping.

Kerknieuws

Aangenomen de benoeming tot legerpredikant in lang verband: Ds P. Dekker te Zaanstreek-Centrum.

Bedankt voor Dronten: Ds A. Koers te Wormer.

Ds G. Mul — Ds G. Mul uit Dronten hoopt D.V. zich aan de gemeente te Amsterdam-Tuinstdeden-Zuid-West te verbinden op zondag 12 juni a.s.

Bruckelen — De raad van de Gereformeerde kerk (buiten verband) te Bruckelen ziet op dit moment geen mogelijkheden tot eenwording met de binnenverband-kerk ter plaatse. Hij sprak in dit verband uit: „bij de kerken-binnenverband niet de ruimte te zien, die het ons mogelijk doet zijn zich bij hen aan te sluiten en onze zusterkerken met een vrijmoedig hart op te wekken hetzelfde te doen.” (Overgenomen uit het: „Ned. Dagblad”)

Kampen — In „Kerknieuws” van Scheps lazen wij een bespreking van het Jaarboekje van de Gereformeerde kerk te Kampen (vrijgemaakt buiten verband). We ontfangen daaraan de volgende gegevens:

„De kerk telde 31 december 1975 2819 leden tegen 2863 leden op 31 december 1974. Dat betekende dus een achteruitgang van 44 leden. Die daling deed zich voor hoewel het aantal belijdende leden steeg, nl. van 1682 tot 1701. Het aantal doopleden liep daarentegen vrij sterk terug, nl. van 1181 tot 1118. De doop werd tien keer minder bediend (43 tegen 53) en er werden 15 doopleden afgevoerd tegen 4 in 1974.”

Het boekje bestrijkt de periode van 1 januari 1975 tot 31 augustus 1976.

Regio Enschede — Het Kort Verslag van de regionale vergadering Enschede, gehouden op donderdag 13 januari jl. vermeldt o.a. het volgende:

„De kerken van Zwolle en Deventer stellen voor om opnieuw art. 44 DKO over kerkvisitatie te doen fungeren en over te gaan tot benoeming van kerkvisitatoeren. Dit voorstel wordt aangenomen. Tot visitatoren worden benoemd de di. C. Bakker en J. Schelhaas. Hun wordt opgedragen een regeling voor kerkvisitatie te ontwerpen en ook een ondertekeningsformulier voor de regio. De kerkeraden van Enschede-Zuid en Zwolle zullen uit hun midden elk een ouderling tot kerkvisitator aanwijzen.

De kerk van Zwolle stelt ook voor de naleving na te streven van art. 49 DKO. Dit artikel spreekt van deputaten voor de P.S., die de classes van dienst zijn in „voorvallende zwaarigheden” en bij de peremptoire examens. Voorgesteld werd, om wat vroeger vanuit de P.S. gekeurde, nu interregionaal te regelen. Dit voorstel wordt ook aangenomen. Als deputaten van onze regio worden

benoemd de di. Mooiweer en Van Oene. Aan andere regio's zal worden verzocht een dergelijke benoeming te doen.”

Langerak — Scriba is thans: H. de Wind, Nassaustraat 9, Langerak (ZH). Het adres van ds Strating is: Waal 12a, Langerak (ZH).

Conferentie C.O.G.G. — De jaarlijkse Conferentie van het Contact Orgaan Geref. Gezindte is vastgesteld op vrijdag 1 april a.s. in „De blijde Werelt” te Lunteren.

De opening van de Conferentie is om 10.00 uur en de sluiting om 16.30 uur. Dr T. Brienen, Chr. Geref. predikant, zal een referaat houden over „De Bevinding”. Ter inleiding op de discussie zal drs K. Exalto, Herv. predikant, een eerste reactie geven op het referaat.

's Middags zal via een forum nader over het onderwerp worden gediscussieerd. Opgave tot deelname aan deze Conferentie aan de Secretaris van het C.O.G.G., ds R. J. van de Hoef, Cort van der Lindenlaan 1, Harderwijk, tel. 033410-16047. Deze opgave graag vóór 18 maart a.s.

De kosten van de Conferentie bedragen f 20,— per persoon (te voldoen aan het begin van de Conferentie). Met nadruk wil het C.O.G.G. de deelname aan de Conferentie onder uw aandacht brengen. Ontmoeting en contact van mensen uit de kring van de Geref. Gezindte zijn van groot belang.

werking aan uitzendingen van de Evangelische Omroep. (Overgenomen uit het „Ned. Dagblad”)

VOCO - Vereniging van bij het onderwijs betrokken christen-ouders — De VOCO is opgericht op 28 mei 1975 en koninklijk goedgekeurd op 13 aug. 1976. In de VOCO beraden wij ons als christen-ouders, leerkrachten en bestuurders van christelijke scholen over de huidige situatie bij het christelijk onderwijs. Als ouders hebben we hierin een directe taak. We moeten vasthouden aan het beginsel dat het christelijk onderwijs in het verlengde moet liggen van de christelijke opvoeding in het gezin. We zullen ons dus als ouders, samen met de besturen en leerkrachten, moeten inzetten voor het onverkort handhaven van het christelijk karakter van onze scholen. Voor deze taken hebben we elkaars steun nodig. Daarom is de VOCO opgericht. De VOCO heeft tot grondslag de Bijbel als het alleen gezaghebbende, door de Heilige Geest geïnspireerde Woord van God.

Doel van de VOCO is:

a. in het algemeen: de ouders (meer) bewust te maken van hun verantwoordelijkheid ten aanzien van het christelijk karakter van onderwijs en vorming;

b. in het bijzonder: de leden van advies te dienen en zo nodig bij te staan, wanneer het christelijk karakter van het onderwijs in het geding is; c. het desgevraagd verlenen van medewerking en/of steun aan personeel, oudercommissies en besturen van christelijke scholen en vormingscentra die, naar de beoordeling van de vereniging, metterdaad blijken geven het christelijk karakter van het onderwijs te willen handhaven.

Duidelijk blijkt uit deze doelstellingen, dat wij in geen enkel opzicht willen treden in de bevoegdheden van de schoolbesturen. Integendeel. Wij willen juist de ouders opwekken om meer mee te gaan leven met de bestaande christelijke schoolverenigingen. Het bestuur van de VOCO doet een dringend beroep op ieder reformatisch christen, die betrokken is bij het christelijk onderwijs, om juist in de huidige situatie, zijn/haar taak te zien t.a.v. die noodzakelijke bezinning op- en bewaring van het christelijk karakter van het onderwijs en zich daarom aan te sluiten bij onze vereniging. De contributie bedraagt minimaal f 20,— per jaar.

Ter verkrijging van nadere inlichtingen omtrent onze vereniging kunt U schrijven naar: VOCO, postbus 8045 te Groningen.

Nieuws uit breder kring

Gereformeerde Gemeenten — De classis Rotterdam van de Gereformeerde Gemeenten heeft een verzoek van een gemeente om uit te spreken, dat het „onjuist is, dat predikanten van de Gereformeerde Gemeenten meewerken aan uitzendingen via het medium radio” ter verdere behandeling doorgezonden naar de particuliere synode. Predikanten uit deze kerkengroep verlenen soms mede-

Uw vriend in de vreemde

Contact Orgaan
Gereformeerde
Militairen en
Alleenstaanden

Inlichtingen:
H. J. Bosch
Hekselbrink 83, Enschede
Tel. 053-762272

STICHTING
VERENIGDE
UITVAARTFONDSEN
IN NEDERLAND

ONZE STICHTING MAAKT GEEN WINST

Ze is een Stichting, welke de gemeenschap wil dienen en het algemeen belang bij haar maatschappelijk streven als uitgangspunt neemt.

Een zestig jaar ervaring stelt haar in staat u een compleet pakket verzekeringen aan te bieden, met als sterkste troef haar lage premies, die gedurende de gehele looptijd onveranderd blijven.

Tevens verzorgt zij begrafenissen (ook voor nietverzekerden).

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot haar kantoor Enschede, Haaksbergerstraat 231 hoek Geffertsingel, telefoon 053-31 95 35 - 32 36 93.

Kantooruren 8.30-12.30 - 13.30-17.00 uur.

Redaktieleden:

Drs H. de Jong; Mr. dr J. Meulink; D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma; Ds H. Smit

Adres van de Redactie:

K. Muller, H. Pootlaan 242, Alkmaar, tel. 072-16767

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, Zeist,
tel. 03404-12452.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Merelhoven 273, Capelle a/d IJssel, tel. 010-504178

Abonnementsprijs:

f 35,— per jaar of f 18,50 per halfjaar.
Buitenland f 45,— per jaar of f 60,— per luchtpost.
Giro 40 49 45.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 dec. eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.